

Wyrok
Sądu Okręgowego w Warszawie - XXV Wydział Cywilny
z dnia 7 kwietnia 2023 r.
XXV C 532/22

Argumenty prawne - ważne fragmenty uzasadnienia

„Przepis powołanego wyżej artykułu nie jest samoistną podstawą dla kreowania obowiązku złożenia oznaczonego oświadczenia woli. Stanowi on jedynie podstawę prawną do przymusowej realizacji obowiązku, który wynika z innego źródła. Obowiązek złożenia oznaczonego oświadczenia woli może wynikać z czynności prawnej, z ustawy albo z aktu administracyjnego. Zgodnie z art. 1047 § 1 KPC, regulującym tzw. zastępcze oświadczenie woli, jeżeli dłużnik jest obowiązany do złożenia oznaczonego oświadczenia woli, prawomocne orzeczenie sądu zobowiązujące do złożenia oświadczenia zastępuje oświadczenie dłużnika. Należy zaznaczyć, że złożenie oświadczenia woli w przedmiocie odwołania darowizny nieruchomości skutkuje upadkiem *causa donandi*, lecz nie unicestwienia z mocy samego prawa prawnorzeczowego skutku umowy darowizny (vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 15 grudnia 1999 roku, I ACa 651/99, OSA 2000, z. 5, poz. 19). Przeniesienie to powinno nastąpić w drodze umowy, a w razie odmowy obdarowanego uczynienia tego pozostaje darczyńcy droga powództwa o zobowiązanie obdarowanego do przeniesienia prawa własności nieruchomości. W razie wykazania zasadności tego żądania orzeczenie sądu stwierdza obowiązek pozwanego obdarowanego do zwrotnego przeniesienia na powoda (darczyńcę) prawa własności określonej nieruchomości. Prawomocny wyrok sądu zastępuje wówczas oświadczenie obdarowanego o przeniesieniu własności nieruchomości na darczyńcę (art. 64 KC w zw. z art. 1047 KPC).”

Patrz podobne

„Od chwili zdarzenia uzasadniającego odwołanie, obdarowany ponosi odpowiedzialność na równi z bezpodstawnie wzbogaconym, który powinien się liczyć z obowiązkiem zwrotu. Ponieważ oświadczenie woli o odwołaniu darowizny odnosi jedynie skutek obligacyjny i stwarza po stronie obdarowanego obowiązek zwrotu przedmiotu odwołanej darowizny, to dla wymuszenia realizacji skutku rzeczowego darczyńca powinien wystąpić z powództwem o zobowiązanie obdarowanego do złożenia oświadczenia woli o przeniesieniu własności nieruchomości z powrotem na darczyńcę, co wynika z zawartego w art. 898 § 2 KC odesłania do bezpodstawnego wzbogacenia, które wskazuje na wyłączenie automatycznego skutku rzeczowego odwołania darowizny. Odwołanie darowizny jest wyjątkiem od obowiązującej zasady trwałości i do trzymywania umów. Jako wyjątek od zasady, obwarowane jest spełnieniem kwalifikowanej przesłanki w postaci rażącej niewdzięczności obdarowanego wobec darczyńcy. Przesłanka ta musi być oceniana przy zastosowaniu zobiektywizowanych kryteriów. O tym, czy została spełniona, decydują w każdym wypadku konkretne okoliczności. Ich ocena co do tego, czy stanowią przejaw rażącej niewdzięczności, wymaga rozważenia w świetle ogólnie przyjętych reguł zachowania, przy uwzględnieniu zwyczajów panujących w określonym środowisku społecznym. W tym sensie kategoria „rażącej niewdzięczności” ma znaczenie obiektywne, nie zależy bowiem od odczuć darczyńcy. Pod pojęcie rażącej niewdzięczności podpada tylko takie zachowanie obdarowanego, które polega na działaniu lub zaniechaniu, skierowanym bezpośrednio lub nawet pośrednio przeciwko darczyńcy i nacechowane jest złą wolą obdarowanego. Chodzi tu przede wszystkim o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub czci albo mieniu darczyńcy oraz o naruszenie przez obdarowanego spoczywających na nim obowiązków wynikających ze stosunków osobistych (rodzinnych) łączących go z darczyńcą. O rażącej niewdzięczności z reguły nie może być mowy, gdy obdarowany dopuszcza się wobec darczyńcy działań godzących w jego dobra, ale czyni to nieumyślnie, a nawet umyślnie, lecz działania te nie wykraczają poza ramy zwykłych konfliktów życiowych (rodzinnych) w określonym środowisku (II CKN 280/00 - wyrok SN - Izba Cywilna z dnia 5 października 2000 r.). Z samego pojęcia niewdzięczności wynika, że podpada pod nią jedynie taka czynność obdarowanego, która skierowana była przeciwko darczyńcy ze świadomością i w nieprzyjaznym zamiarze, natomiast wyłączone są krzywdy niezamierzone, popełnione w uniesieniu czy rozdrażnieniu, wywołane zachowaniem się czy działaniem darczyńcy. Czyny dowodzące niewdzięczności muszą świadczyć o znacznym napięciu złej woli obdarowanego, co podkreślił ustawodawca w słowach „rażąca niewdzięczność”. Nie uzasadnia więc odwołania darowizny dopuszczenie się przez obdarowanego takich czynów względem darczyńcy, które w danych warunkach nie wykraczały poza zwykłe wypadki życiowych konfliktów (II CKN 301/98 - wyrok SN - Izba Cywilna z dnia 8 kwietnia 1999 r.). Dla oceny, czy została zrealizowana przesłanka rażącej niewdzięczności nie bez znaczenia jest źródło konfliktu pomiędzy stronami (I CSK 556/13 - wyrok SN - Izba Cywilna

z dnia 9 października 2014 r.). Warunkiem prawa odwołania darowizny jest, aby obdarowany dopuścił się względem darczyńcy rażącej niewdzięczności. Taką kwalifikowaną postać ma dopiero takie zachowanie się obdarowanego, które w świetle istniejących reguł moralnych i prawnych świadczy o tym, że darczyńca odczuwa je wysoce ujemnie. Rażącą niewdzięczność w rozumieniu art. 898 § 1 KC musi cechować znaczne nasilenie złej woli skierowanej na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej. Czynami świadczącymi o rażącej niewdzięczności obdarowanego są m.in. odmówienie pomocy w chorobie, odmowa pomocy osobom starszym, rozpowszechnianie uwłaczających informacji o darczyńcy, pobicia czy ciężkie znieważenia. Znamion rażącej niewdzięczności nie wyczerpują czyny nieumyślne obdarowanego, a nawet drobne czyny umyślne, ale niewykraczające poza zwykłe konflikty rodzinne (por. wyrok SN z dnia 17 listopada 2011 r. sygn. akt IV CSK 113/11 oraz wyrok SA w Warszawie z dnia 7 lipca 2009 r. sygn. akt VI ACa 63/09). Każdy wypadek naganego zachowania się obdarowanego, który może być traktowany jako rażąca niewdzięczność, daje podstawę do odwołania darowizny, i każdy z osobna podlega ocenie z punktu widzenia terminu z art. 899 § 3 KC. Przy czynach ciągłych termin roczny przewidziany w art. 899 § 3 KC zostaje zaś zachowany, jeśli nie upłynął rok od chwili, kiedy stan rażąco niewdzięcznego zachowania ustał (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie - I Wydział Cywilny z dnia 25 listopada 2020 r., I ACa 898/19). W razie, gdy rażąco niewdzięczne zachowanie ma charakter ciągły (dotyczy to zwłaszcza zaniechania), termin roczny należy liczyć od chwili, w której stan rażąco niewdzięcznego zachowania ustał (postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 256/19). Ocena skuteczności odwołania darowizny dokonywana jest według stanu z daty złożenia oświadczenia w tym przedmiocie. Badaniu podlega zatem to, czy w chwili złożenia tego oświadczenia istniały przesłanki przewidziane w art. 898 § 1 KC. Dla skuteczności odwołania darowizny nie jest wymagane, by oświadczenie w tym przedmiocie zawierało ściśle określoną treść. Wystarczy jeśli jest zrozumiałe i w sposób jednoznaczny informuje darczyńcę, że dokonana darowiznę odwołuje i dlaczego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie - I Wydział Cywilny z dnia 29 listopada 2019 r., I ACa 483/19). Z uwagi na autonomię rodziny uczestniczenie w konflikcie małżeńskim nie zawsze musi stanowić akt przeciwko darczyńcy. Oceny rażącej niewdzięczności należy jednak dokonywać ad casum, z uwzględnieniem wszystkich okoliczności, które legły u podstaw dokonania i odwołania darowizny oraz przy uwzględnieniu, że krzywda darczyńcy może także polegać na cierpieniach związanych z sytuacją, w jakiej na skutek naganego zachowania obdarowanego znaleźli się jego bliscy (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie - I Wydział Cywilny z dnia 25 listopada 2020 r., I ACa 898/19)."

Patrz podobne

„Zwykłe zasady doświadczenia życiowego wskazują, że każde zagrożenie dla zdrowia osoby bliskiej jest źródłem troski i cierpienia. Jest więc oczywiste, że w rezultacie popełnienia przestępstwa przeciwko takim dobrom automatycznie wyrządza się krzywdę osobie połączonej węzami rodzinnymi z pokrzywdzonym tym przestępstwem. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 sierpnia 2014 r. I CSK 592/13 : „Rażącą niewdzięczność może stanowić także zachowanie wymierzone w osobę najbliższą darczyńcy, nie podjęte wprawdzie z myślą o samym darczyńcy, lecz obiektywnie naganne i z racji swojego charakteru w sposób oczywisty uderzające w jego dobra i emocje, z czym obdarowany musiał się co najmniej godzić.”"

Patrz podobne

Skład sądu

Sentencja

Sąd Okręgowy w Warszawie - XXV Wydział Cywilny

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 7 kwietnia 2023 roku w Warszawie

sprawy z powództwa R. I. (1) i B. I.

przeciwko G. C. o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

orzeka:

I. Zobowiązuje G. C. do złożenia oświadczenia woli o następującej treści: „Ja, G. C., syn K. i Z., przenoszę nieodpłatnie na B. I. i R. I. (1) udziały wynoszące:

a. 3/14 (trzy czternaste) w prawie własności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...) o łącznej powierzchni 1.697 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie prowadzi księgę wieczystą numer (...),

b. $\frac{1}{2}$ (jedna druga) w prawie własności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...), o łącznej powierzchni 3.038 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie prowadzi księgę wieczystą numer (...),

c. $\frac{1}{2}$ (jedna druga) w prawie własności nieruchomości oznaczonej jako działka ewidencyjna numer (...) o powierzchni 1.228 m², dla której Sąd Rejonowy w Pruszkowie prowadzi księgę wieczystą numer (...),

d. $\frac{1}{2}$ (jedna druga) w prawie własności nieruchomości oznaczonej jako działka ewidencyjna numer (...) o powierzchni 4.710 m², dla której Sąd Rejonowy w Pruszkowie prowadzi księgę wieczystą numer (...).”,

II. Ustala, że powodowie wygrali niniejszą sprawę w całości, pozostawiając wyliczenie kosztów procesu referendarzowi sądowemu.

Uzasadnienie

Powodowie R. I. (1) i B. I. pozwem z dnia 19 lutego 2019 r. (data stempla pocztowego – k. 40), skierowanym przeciwko pozwanemu G. C., wniesli o nakazanie pozwanemu złożenia oświadczenia woli następującej treści: „Ja, G. C., syn K. i Z., przenoszę nieodpłatnie na B. I. i R. I. (1) udziały wynoszące:

- $\frac{3}{14}$ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...), o łącznej powierzchni 1.697 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...);

- $\frac{1}{2}$ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...), o łącznej powierzchni 3.038 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...);

- $\frac{1}{2}$ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonej jako działka ewidencyjna numer (...) o powierzchni 1.228 m², dla której Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...);

- $\frac{1}{2}$ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonej jako działka ewidencyjna numer (...) o powierzchni 4.710 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...).

Powodowie wniesli ponadto o zasądzenie solidarnie na ich rzecz od pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Powodowie wniesli także o wydanie postanowienia o zabezpieczeniu ich roszczeń:

a. poprzez orzeczenie zakazu sprzedaży i obciążania przez pozwanego udziałów wynoszących $\frac{3}{14}$ współwłasności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...) o łącznej powierzchni 1.697 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...), $\frac{1}{2}$ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...) o łącznej powierzchni 3.038 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...), $\frac{1}{2}$ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonej jako działka ewidencyjna numer (...) o powierzchni 1.228 m², dla której Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...), $\frac{1}{2}$ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonej jako działka ewidencyjna numer (...) o powierzchni 4.710 m², dla której Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...);

b. poprzez wpisanie do ksiąg wieczystych poszczególnych nieruchomości informacji o orzeczeniu zakazu sprzedaży i obciążania przez pozwanego udziałów wynoszących $\frac{3}{14}$ współwłasności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...) o łącznej powierzchni 1.697 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...), $\frac{1}{2}$ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...) o łącznej powierzchni 3.038 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...), $\frac{1}{2}$ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonej jako działka ewidencyjna numer (...) o powierzchni 1.228 m², dla której Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...), $\frac{1}{2}$ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonej jako działka ewidencyjna numer (...) o powierzchni 4.710 m², dla której Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...);

c. poprzez wpisanie do ksiąg wieczystych poszczególnych nieruchomości ostrzeżeń o toczącym się postępowaniu o zwrot przedmiotu darowizny w zakresie udziałów pozwanego wynoszących $\frac{3}{14}$ współwłasności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...) o łącznej powierzchni 1.697 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział

Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...), ½ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonych jako działka ewidencyjna numer (...) o łącznej powierzchni 3.038 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...), ½ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonej jako działka ewidencyjna numer (...) o powierzchni 1.228 m², dla której Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...), ½ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonej jako działka ewidencyjna numer (...) o powierzchni 4.710 m², dla której Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...).

Ponadto powodowie wniesli o zwolnienie ich od ponoszenia kosztów sądowych w całości, albowiem nie są w stanie ich ponieść bez znacznego uszczerbku dla utrzymania siebie i swojej rodziny.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że na mocy umowy darowizny z dnia 29 czerwca 1999 r. zawartej w formie aktu notarialnego, rep. A (...), jako współwłaściciele darowali swej córce M. C. i jej mężowi G. C. (pozwanemu) prawa własności nieruchomości, oznaczonej dawniej jako działka ewidencyjna numer (...), a przedmiot darowizny został wydany pozwanemu w dniu zawarcia umowy darowizny. Powodowie zaznaczyli, że w dniu 23 lipca 2014 r. pozwany oraz córka powodów M. C. zawarli umowę majątkową małżeńską ustanawiającą między nimi ustrój rozdzielności majątkowej, zatem w tym dniu niepodzielny udział przypadający łącznie małżonkom przekształcił się w dwa ułamkowe udziały, każdy wynoszący ½ prawa własności darowanej nieruchomości.

Powodowie wskazali, że w wyniku podziału nieruchomości oznaczonej jako dawna działka ewidencyjna numer (...) i sprzedaży jednej z działek ewidencyjnych powstałych w wyniku podziału, pozwanemu w przedmiocie darowizny przypadają obecnie udziały wynoszące: 3/14 współwłasności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...) o łącznej powierzchni 1.697 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...), ½ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...) o łącznej powierzchni 3.038 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...), ½ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonej jako działka ewidencyjna numer (...) o powierzchni 1.228 m², dla której Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...), ½ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonej jako działka ewidencyjna numer (...) o powierzchni 4.710 m², dla której Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...).

Uzasadniając przyczyny swego zamiaru odwołania przedmiotowej darowizny uczynionej na rzecz pozwanego powodowie podali, że pozwany dopuścił się rażącej niewdzięczności, zarówno bezpośrednio względem nich jako darczyńców, jak również względem córki powodów a żony pozwanego - M. C. i względem małoletnich wnuków powodów a dzieci pozwanego i M. C.. Wspomniana rażąca niewdzięczność pozwanego przejawia się przede wszystkim w dopuszczaniu się przez pozwanego permanentnie względem powodów oraz ich wyżej wymienionych osób najbliższych aktów przemocy psychicznej i fizycznej. Powodowie podali, że zachowanie i stosunek pozwanego względem nich oraz ich córki i wnuków uległ zmianie po darowaniu na rzecz córki powodów M. C. i pozwanego jako jej męża przedmiotowych nieruchomości. Od tego czasu pozwany zmienił swe zachowanie na wrogie wobec powodów i ich rodziny, zaczął przejawiać wobec nich, ich córki i wnuków zachowania agresywne i świadczące o jego braku szacunku do tych osób, tj. stosowanie przemocy fizycznej (bicie, kopanie, popychanie, szarpanie, podduszanie, wykręcanie rąk, strzelanie w ich kierunku z wiatrówki i rzucanie w nich przedmiotami) i psychicznej (używanie wobec nich słów powszechnie uznawanych za obelżywe, wyzywanie, stosowanie gróźb, także pozbawienia życia, zastraszanie, poniżanie, ośmieszanie, utrudnianie pracy zarobkowej i codziennego funkcjonowania, niszczenie przedmiotów codziennego użytku, więzienie dzieci w pomieszczeniach), co wielokrotnie kończyło się interwencjami Policji. Ponadto powodowie wskazywali na niedopełnianie przez pozwanego jako obdarowanego jego podstawowych obowiązków rodzinnych tak wobec powodów, jak i przede wszystkim wobec ich córki a żony pozwanego M. C. oraz ich małoletnich dzieci a wnuków powodów, tj. na brak pomocy w codziennych czynnościach, brak opieki i zainteresowania, przejawianie obojętnego stosunku na potrzeby swej rodziny. Powodowie podali, iż wobec powyższego skierowali do pozwanego oświadczenie o odwołaniu przedmiotowej darowizny i wezwali go do złożenia u notariusza oświadczenia woli przenoszącego na powodów własność przedmiotowych nieruchomości, w określonym terminie, w formie listu poleconego, którego pozwany nie odebrał; ww. oświadczenie o odwołaniu darowizny zostało skutecznie doręczone pozwanemu na rozprawie dotyczącej podziału majątku wspólnego, która odbyła się przed Sądem Rejonowym w Pruszkowie w dniu 5 grudnia 2018 r., sygn. akt I Ns 1305/18. Powodowie wskazali, iż pomimo wezwania pozwanego do zwrotu przedmiotu darowizny pozwany do chwili obecnej nie przeniósł na powodów własności darowanych mu przez powodów nieruchomości (pозew – k. 4-13, 48-57).

Postanowieniem z dnia 29 maja 2019 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zwolnił powodów od kosztów sądowych w części, tj. od opłaty sądowej od pozwu ponad kwotę 4.000,00 zł, a w pozostałej części oddalił wniosek powodów o zwolnienie od kosztów sądowych (postanowienie z dnia 29.05.2019 r. – k. 83, uzasadnienie – k. 83-84).

Postanowieniem z dnia 24 września 2019 r. Sąd Okręgowy w Warszawie udzielił powodom zabezpieczenia poprzez wpisanie do ksiąg wieczystych poszczególnych nieruchomości ostrzeżeń o toczącym się postępowaniu o zwrot przedmiotu darowizny w zakresie udziałów pozwanego wynoszących 3/14 współwłasności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...) o łącznej powierzchni 1.697 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...), 1/2 prawa współwłasności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...) o łącznej powierzchni 3.038 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...), 1/2 prawa współwłasności nieruchomości oznaczonej jako działka ewidencyjna numer (...) o powierzchni 1.228 m², dla której Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...), 1/2 prawa współwłasności nieruchomości oznaczonej jako działka ewidencyjna numer (...) o powierzchni 4.710 m², dla której Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...) (postanowienie z dnia 24.09.2019 r. – k. 91, uzasadnienie – k. 92-95).

Postanowieniem z dnia 24 września 2019 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił wniosek o udzielenie zabezpieczenia roszczeń powodów w zakresie co do orzeczenia zakazu sprzedaży i obciążania przez pozwanego odpowiednich praw we współwłasności odpowiednich nieruchomości oraz co do orzeczenia wpisania do ksiąg wieczystych odpowiednich nieruchomości informacji o orzeczeniu zakazu sprzedaży i obciążania przez pozwanego odpowiednich praw (postanowienie z dnia 24.09.2019 r. – k. 97, uzasadnienie – k. 97-101).

W odpowiedzi na pozew z dnia 6 grudnia 2021 r. (data prezentaty Sądu Okręgowego w Warszawie – k. 145) pozwany G. C. wniósł o oddalenie powództwa w całości i o obciążenie kosztami postępowania sądowego powodów w całości według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwany potwierdził, że w dniu 29 czerwca 1999 r. otrzymał wraz ze swą żoną M. C. od jej rodziców (powodów) do majątku wspólnego małżonków w formie darowizny prawa własności nieruchomości, oznaczonej dawniej jako działka ewidencyjna numer (...). Pozwany potwierdził też, że obecnie pozostaje ze swą żoną w ustroju rozdzielności majątkowej małżeńskiej.

Pozwany zarzucił, że powodowie nie wskazali w pozwie, względem którego z nich jako darczyńców pozwany miałby dopuścić się rażącej niewdzięczności, przy czym zaprzeczył, jakoby dopuścił się jej kiedykolwiek względem któregoś z powodów jako darczyńców. Pozwany zakwestionował zarzuty sformułowane pod jego adresem a dotyczące tego, że odmawiał pomocy powodowi i że stosował względem niego przemoc psychiczną czy fizyczną. Wskazał, że osobą agresywną jest powód, który nadużywa alkoholu i dyskryminuje pozwanego na tle religijnym.

W ocenie pozwanego odwołanie darowizny w przedmiotowej sprawie jest bezzasadne, a skutkiem tego odwołania może być bezpodstawne wzbogacenie się powodów o wartość nakładów finansowych poczynionych przez małżonków C. na darowane im przez powodów nieruchomości gruntowe, co zdaniem pozwanego jest niezgodne z obowiązującym porządkiem prawnym oraz zasadami współżycia społecznego (odpowiedź na pozew – k. 145-150).

W replice na odpowiedź na pozew z dnia 9 maja 2022 r. powodowie podtrzymali dotychczasowe żądania i stanowisko w niniejszej sprawie. Zaprzeczyli wszelkim twierdzeniom pozwanego kwestionującym dopuszczanie się przez niego rażącej niewdzięczności względem darczyńców i ich osób najbliższych. Powodowie podnieśli, że pozwany, przedstawiając swoją osobę w roli ofiary wyimaginowanych aktów agresji powoda, zaś powoda w roli agresora, alkoholika i antysemitę, mija się z prawdą i dąży w ten sposób do upokorzenia powodów i przedstawienia siebie w korzystnym świetle. Powodowie zaprzeczyli, by powód kiedykolwiek dopuścił się aktów agresji względem pozwanego, ponadto podali, że te twierdzenia pozwanego są w ich odbiorze jedynie gołosłowną polemiką z ich twierdzeniami, mającą na celu uniknięcie konieczności zwrotu przedmiotu darowizny.

Dodatkowo powodowie podali, że pozwany przez lata szykanował powoda, gnębił go w miejscu pracy, pomawiał i upadlał, ponadto odnosił się z pogardą także wobec powódki. Podnieśli nadto, że negatywny stosunek pozwanego do powodów nie zmienił się do dnia dzisiejszego, a pozwany dopuszczał się także przemocy fizycznej i psychicznej względem córki powodów a żony pozwanego – M. C. oraz ich małoletnich dzieci, w konsekwencji czego postanowieniem z dnia 6 sierpnia 2020 r. Sąd Rejonowy w Pruszkowie, III Wydział Rodzinny i Nieletnich, sygn. akt III RNs 1039/19, na podstawie art. 11a ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zobowiązał G. C. do opuszczenia zajmowanego przez małżonków mieszkania, pozwany wyprowadził się z niego w sierpniu 2020 r., ponadto w związku z występowaniem przemocy ze strony pozwanego rodzina córki powodów M. C. była już dwukrotnie objęta procedurą (...).

W ocenie powodów pozwany istotnie naruszył spoczywający na nim obowiązek wdzięczności względem darczyńców, gdyż jego działania nacechowane były i w dalszym ciągu są znacznym natężeniem złośliwości oraz złej woli ukierunkowanej na wyrządzenie darczyńcom i ich osobom najbliższym krzywdy. Zdaniem powodów, w tym stanie rzeczy zaszczyły

podstawy do odwołania darowizny poczynionej przez nich na rzecz pozwanego (replika na odpowiedź na pozew z dnia 09.05.2022 r. – k. 184-190).

Strony podtrzymały stanowiska w dalszym toku procesu.

Na podstawie przedstawionego w sprawie materiału dowodowego Sąd dokonał następujących ustaleń faktycznych:

Pozwany G. C. jest zięciem powodów R. I. (1) i B. I. (okoliczność bezsporna).

Na mocy umowy darowizny z dnia 29 czerwca 1999 r. zawartej w formie aktu notarialnego, rep. A nr (...), R. I. (1) i B. I. darowali swej córce M. C. i jej mężowi G. C. do ich majątku objętego wspólnością ustawową małżeńską niezabudowaną działkę o numerze ewidencyjnym (...) o powierzchni 1 ha 04 a 15 m² z nieruchomości rolnej wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego, a M. C. i G. C. ww. darowiznę przyjęli. Zgodnie z § 4 umowy darowizny, wydanie działek obdarowanym nastąpiło w dniu zawarcia umowy darowizny (notarialna umowa darowizny z dnia 29.06.1999 r. - k. 26-28).

W dniu 23 lipca 2014 r. G. C. i M. C. zawarli w formie aktu notarialnego, rep. A nr (...) umowę majątkową małżeńską ustanawiającą ustrój rozdzielności majątkowej między małżonkami (umowa majątkowa małżeńska z dnia 23.07.2014 r. – k. 24-25).

W wyniku podziału nieruchomości oznaczonej jako dawna działka o numerze ewidencyjnym (...) na kilka mniejszych działek oraz sprzedaży jednej z powstałych w wyniku tego podziału działek ewidencyjnych, pozostałe działki ewidencyjne o numerach (...) (KW nr (...)), (...), (...) (KW nr (...)), (...) (KW nr (...)) i (...) (KW nr (...)) stanowią współwłasność w częściach ułamkowych G. C. i M. C..

Pozwanemu G. C. w przedmiocie darowizny przypadają obecnie udziały wynoszące:

- $\frac{3}{4}$ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...), o łącznej powierzchni 1.697 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...);
- $\frac{1}{2}$ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...), o łącznej powierzchni 3.038 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...);
- $\frac{1}{2}$ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...) o powierzchni 1.228 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...);
- $\frac{1}{2}$ prawa współwłasności nieruchomości oznaczonych jako działki ewidencyjne numer (...) o powierzchni 4.710 m², dla których Sąd Rejonowy w Pruszkowie, VI Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą numer (...) (wydruki z ksiąg wieczystych nr: (...) – k. 36-39, 58-59, 216-229, (...) – k.34-35, 60-61, (...) – k. 33, 62-62v., 230-238, (...) – k. 31-32, 64-64v., 239-250v.).

Strony postępowania od wielu lat, tj. od czasu otrzymania przez pozwanego od powodów przedmiotowej darowizny nieruchomości do chwili obecnej, pozostają w głębokim konflikcie. Prowodyrem sytuacji konfliktowych był pozwany G. C., który od czasu otrzymania od swych teściów ww. darowizny nie przejawiał względem powodów żadnej wdzięczności, wprost przeciwnie, zaczął okazywać zarówno im, jak i ich najbliższemu osobom, tj. swej żonie a córce powodów M. C. i trójce ich małoletnich dzieci a wnukom powodów, zniewagę i nienawiść, wmawiał ww. osobom, że nic nie znaczą, że nic nie osiągnęły, że ich zniszczy, że od teraz to pozwany jako właściciel nieruchomości będzie o wszystkim decydował. Pozwany nie okazywał powodom i ich osobom najbliższemu należytego im szacunku, zachowania pozwanego wobec ww. osób nacechowane były znacznym natężeniem złośliwości i złej woli kierowanej na wyrządzenie darczyńcom krzywdy. Wrogie zachowanie pozwanego względem ww. osób przybierało postać przemocy zarówno psychicznej (używanie wobec nich słów powszechnie uznawanych za obelżywe, wyzywanie, stosowanie gróźb, także pozbawienia życia, zastraszanie, poniżanie, ośmieszanie, nachodzenie w miejscu pracy oraz utrudnianie pracy zarobkowej i codziennego funkcjonowania, niszczenie przedmiotów codziennego użytku, więzienie dzieci w pomieszczeniach, robienie członkom rodziny na złość), jak i fizycznej (bicie, kopanie, popychanie, szarpanie, podduszanie, wykręcanie rąk, strzelanie w ich kierunku z wiatrówki i rzucanie w nich przedmiotami). Ww. incydenty wielokrotnie kończyły się interwencjami Policji, zarówno w miejscu zamieszkania małżonków C. oraz w miejscu pracy M. C.. Pozwany ponadto nie dopełniał jego podstawowych obowiązków rodzinnych tak wobec schorowanych powodów, jak i przede wszystkim wobec ich córki a żony pozwanego M. C. oraz ich małoletnich dzieci a wnuków powodów, tj. odmawiał im pomocy w codziennych czynnościach, nie zapewniał opieki i zainteresowania, przejawiał obojętny stosunek na ich potrzeby. Pozwany miał pogardliwy stosunek wobec powodów, znieważał ich i wielokrotnie im ubliżał. Pozwany przez lata szykanował powoda, gnębił go w miejscu pracy, pomawiał i odnosił się z pogardą do powódki. W momencie, kiedy żona pozwanego M. C. doznała udaru mózgu, pozwany w reakcji na to śmiał się, zaniechał udzielenia swej żonie pomocy, nie wezwał pogotowia ratunkowego, po pomoc medyczną

zadzwoiła dopiero powódka. Pozwany poniżał M. C. w obecności ich małoletnich dzieci oraz innych osób, próbując ją ośmieszyć, przeszkadzał jej też w prowadzeniu działalności gospodarczej, natomiast sam nie dokładał staranności, aby zapewnić środki bytowe swej rodzinie. W momencie gdy małoletnie dzieci próbowały stanąć w obronie swej matki M. C., pozwany atakował wtedy również ich dzieci, bił je. W związku z występowaniem przemocy ze strony pozwanego rodzina córki powodów - M. C. była dwukrotnie objęta procedurą (...) (informacja dot. interwencji Policji – k. 180-182, 251-289, dokumentacja medyczna powodów – k. 191-199, zeznania świadka J. S. – k. 323-330, zeznania świadka M. C. – k. 346-348, zeznania świadka R. I. (2) – k. 360-361, zeznania powódki B. I. – k. 376-384, zeznania powoda R. I. (1) – k. 389-393).

W związku z powyższym zachowaniem G. C. powodowie R. I. (1) i B. I. skierowali do pozwanego jako obdarowanego oświadczenie z dnia 29 listopada 2018 r. w przedmiocie odwołania uczynionej na jego rzecz darowizny z dnia 29 czerwca 1999 r. i wezwali go do zawarcia w formie aktu notarialnego umowy przenoszącej własność nieruchomości będących przedmiotem tej darowizny z powrotem na rzecz powodów, w terminie 7 dni od dnia doręczenia pozwanemu ww. oświadczenia o odwołaniu darowizny. Jako przyczynę odwołania przedmiotowej darowizny powodowie wskazali rażącą niewdzięczność obdarowanego G. C., polegającą m.in. na niedopełnianiu wobec powodów podstawowych obowiązków rodzinnych, tj. na braku pomocy w codziennych czynnościach, używaniu wobec nich przemocy fizycznej oraz słów powszechnie uznawanych za obelżywe, a także stosowaniu wobec nich gróźb karalnych oraz przemocy psychicznej. Powodowie wskazali, iż ww. zachowanie obdarowanego jest w ich ocenie naganne i świadczy o rażącej niewdzięczności G. C.. G. C. nie odebrał skierowanego do niego listu poleconego z ww. oświadczeniem w przedmiocie odwołania darowizny. Oświadczenie o odwołaniu darowizny z dnia 29 listopada 2018 r. zostało skutecznie doręczone pozwanemu dopiero na rozprawie dotyczącej podziału majątku wspólnego małżonków G. C. i M. C., która odbyła się przed Sądem Rejonowym w Pruszkowie w dniu 5 grudnia 2018 r., sygn. akt I Ns 1305/18 (oświadczenie o odwołaniu darowizny z dnia 29.11.2018 r. wraz z dowodem nadania i wydrukiem ze strony internetowej ...) S.A. – k. 29-30).

Pozwany pomimo skierowanego do niego przez powodów wezwania do zwrotu na ich rzecz przedmiotu darowizny nie przeniósł na powodów własności przedmiotowych nieruchomości (okoliczność bezsporna).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił przede wszystkim w oparciu o: notarialną umowę darowizny z dnia 29.06.1999 r. (k. 26-28); umowę majątkową małżeńską z dnia 23.07.2014 r. (k. 24-25); oświadczenie o odwołaniu darowizny (k. 29-30), wydruki z ksiąg wieczystych (k. 31-39, 59-64v.), informacje dotyczące interwencji Policji (k. 180-182, 251-289) oraz zeznań świadków: J. S. (k. 323-330), M. C. (k. 346-348), R. I. (2) (k. 360-361), a ponadto zeznań powódki B. I. (k. 376-384) i powoda R. I. (1) (k. 389-393).

Sąd dokonał następującej oceny dowodów:

Sąd uznał za wiarygodny materiał dowodowy przedstawiony przez stronę powodową dokumenty. Nie były one kwestionowane przez pozwanego i Sąd także nie znalazł podstaw do ich podważania.

Sąd uznał za wiarygodne zeznania świadków J. S., M. C. i R. I. (2), ponieważ są one szczere, spójne, potwierdzają się wzajemnie, są zgodne również z dokumentarnym materiałem dowodowym i wspólnie z nim tworzą kompletną i logiczną całość.

Za wiarygodne Sąd uznał także zeznania powodów B. I. i R. I. (1), ponieważ ich depozycje pozostają zbieżne z ustaleniami poczynionymi na podstawie innych przeprowadzonych w sprawie dowodów. W związku z powyższym nie ujawniły się powody, aby zeznaniom tym odmówić wiarygodności i mocy dowodowej.

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 KPC pominął wniosek strony powodowej o zwrócenie się do Sądu Rejonowego w Pruszkowie VI Wydziału Ksiąg Wieczystych o przesłanie ksiąg wieczystych i dokumentów ksiąg wieczystych (k. 203), bowiem Sąd ma dostęp do tych dokumentów za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, ponadto strona powodowa złożyła do akt stosowne wydruki z ksiąg wieczystych.

Sąd pominął, jako nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy, dowód z zeznań świadka R. M., bowiem ww. świadek wskazał, że nie zna żadnej ze stron przedmiotowej sprawy (k. 333).

Sąd przeprowadził dowód z przesłuchania stron w formie pisemnej na podstawie przepisu art. 271 (1) KPC w związku z art. 304 KPC. Sąd pominął dowód z przesłuchania pozwanego w charakterze strony, ponieważ pozwany nie złożył zeznań na piśmie w określonym terminie, a uprzednio został poinformowany, że brak złożenia zeznań w terminie spowoduje skutek ich pominięcia (k. 203, k. 368 – 368 v., k. 388).

Sąd na podstawie art. 205 (3) § 2 KPC pominął wnioski dowodowe pozwanego zawarte w piśmie z dnia 28.03.2022 r. jako wnioski złożone przez pozwanego po upływie terminu określonego przez przewodniczącego w toku procesu na składanie wszelkich ewentualnych wniosków dowodowych (k. 455, 102, 110, 135, 145, 175, 203 v., 302).

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługuje na uwzględnienie.

Sąd uznał, że powodowie wykazali i udowodnili, zgodnie ze spoczywającym na nich ciężarem dowodu określonym w art. 6 KC, że pozwany dopuścił się rażącej niewdzięczności w rozumieniu art. 898 KC, zarówno bezpośrednio względem nich jako darczyńców, jak również względem osób najbliższych powodów, tj. ich córki M. C. i wnuków powodów.

Podstawę materialną roszczenia powodów stanowił przepis art. 64 KC, zgodnie z którym prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające obowiązek danej osoby do złożenia oznaczonego oświadczenia woli zastępuje to oświadczenie. Przepis powołanego wyżej artykułu nie jest samoistną podstawą dla kreowania obowiązku złożenia oznaczonego oświadczenia woli. Stanowi on jedynie podstawę prawną do przymusowej realizacji obowiązku, który wynika z innego źródła. Obowiązek złożenia oznaczonego oświadczenia woli może wynikać z czynności prawnej, z ustawy albo z aktu administracyjnego. Zgodnie z art. 1047 § 1 KPC, regulującym tzw. zastępcze oświadczenie woli, jeżeli dłużnik jest obowiązany do złożenia oznaczonego oświadczenia woli, prawomocne orzeczenie sądu zobowiązujące do złożenia oświadczenia zastępuje oświadczenie dłużnika.

Należy zaznaczyć, że złożenie oświadczenia woli w przedmiocie odwołania darowizny nieruchomości skutkuje upadkiem causa donandi, lecz nie unicestwia z mocy samego prawa praworzeczowego skutku umowy darowizny (vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 15 grudnia 1999 roku, I ACa 651/99, OSA 2000, z. 5, poz. 19). Przeniesienie to powinno nastąpić w drodze umowy, a w razie odmowy obdarowanego uczynienia tego pozostaje darczyńcy droga powództwa o zobowiązanie obdarowanego do przeniesienia prawa własności nieruchomości. W razie wykazania zasadności tego żądania orzeczenie sądu stwierdza obowiązek pozwanego obdarowanego do zwrotnego przeniesienia na powoda (darczyńcę) prawa własności określonej nieruchomości. Prawomocny wyrok sądu zastępuje wówczas oświadczenie obdarowanego o przeniesieniu własności nieruchomości na darczyńcę (art. 64 KC w zw. z art. 1047 KPC).

W przedmiotowej sprawie obowiązek ten miał podstawę w czynności prawnej, jaką było odwołanie darowizny przez powodów z powodu rażącej, ich zdaniem, niewdzięczności obdarowanego pozwanego G. C.. Sytuację tę reguluje z kolei art. 898 KC który stanowi, że darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności. Zgodnie z § 2 tego przepisu zwrot przedmiotu odwołanej darowizny powinien nastąpić stosownie do przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Od chwili zdarzenia uzasadniającego odwołanie, obdarowany ponosi odpowiedzialność na równi z bezpodstawnie wzbogaconym, który powinien się liczyć z obowiązkiem zwrotu.

Ponieważ oświadczenie woli o odwołaniu darowizny odnosi jedynie skutek obligacyjny i stwarza po stronie obdarowanego obowiązek zwrotu przedmiotu odwołanej darowizny, to dla wymuszenia realizacji skutku rzeczowego darczyńca powinien wystąpić z powództwem o zobowiązanie obdarowanego do złożenia oświadczenia woli o przeniesieniu własności nieruchomości z powrotem na darczyńcę, co wynika z zawartego w art. 898 § 2 KC odesłania do bezpodstawnego wzbogacenia, które wskazuje na wyłączenie automatycznego skutku rzeczowego odwołania darowizny.

Odwołanie darowizny jest wyjątkiem od obowiązującej zasady trwałości i dotrzymywania umów. Jako wyjątek od zasady, obwarowane jest spełnieniem kwalifikowanej przesłanki w postaci rażącej niewdzięczności obdarowanego wobec darczyńcy. Przesłanka ta musi być oceniana przy zastosowaniu zobiektywizowanych kryteriów. O tym, czy została spełniona, decydują w każdym wypadku konkretne okoliczności. Ich ocena co do tego, czy stanowią przejaw rażącej niewdzięczności, wymaga rozważenia w świetle ogólnie przyjętych reguł zachowania, przy uwzględnieniu zwyczajów panujących w określonym środowisku społecznym. W tym sensie kategoria „rażącej niewdzięczności” ma znaczenie obiektywne, nie zależy bowiem od odczuć darczyńcy. Pod pojęcie rażącej niewdzięczności podpada tylko takie zachowanie obdarowanego, które polega na działaniu lub zaniechaniu, skierowanym bezpośrednio lub nawet pośrednio przeciwko darczyńcy i nacechowane jest złą wolą obdarowanego. Chodzi tu przede wszystkim o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub czci albo mieniu darczyńcy oraz o naruszenie przez obdarowanego spoczywających na nim obowiązków wynikających ze stosunków osobistych (rodzinnych) łączących go z darczyńcą. O rażącej niewdzięczności z reguły nie może być mowy, gdy obdarowany dopuszcza się wobec darczyńcy działań godzących w jego dobra, ale czyni to nieumyślnie, a nawet umyślnie, lecz działania te nie wykraczają poza ramy zwykłych konfliktów życiowych (rodzinnych) w określonym środowisku (II KKN 280/00 - wyrok SN - Izba Cywilna z dnia 5 października 2000 r.). Z samego pojęcia niewdzięczności wynika, że podpada pod nią jedynie taka czynność obdarowanego, która skierowana była

przeciwko darczyńcy ze świadomością i w nieprzyjaznym zamiarze, natomiast wyłączone są krzywdy niezamierzone, popełnione w uniesieniu czy rozdrażnieniu, wywołane zachowaniem się czy działaniem darczyńcy. Czyny dowodzące niewdzięczności muszą świadczyć o znacznym napięciu złej woli obdarowanego, co podkreślił ustawodawca w słowach „rażąca niewdzięczność”. Nie uzasadnia więc odwołania darowizny dopuszczenie się przez obdarowanego takich czynów względem darczyńcy, które w danych warunkach nie wykraczały poza zwykłe wypadki życiowych konfliktów (II CKN 301/98 - wyrok SN - Izba Cywilna z dnia 8 kwietnia 1999 r.).

Dla oceny, czy została zrealizowana przesłanka rażącej niewdzięczności nie bez znaczenia jest źródło konfliktu pomiędzy stronami (I CSK 556/13 - wyrok SN - Izba Cywilna z dnia 9 października 2014 r.). Warunkiem prawa odwołania darowizny jest, aby obdarowany dopuścił się względem darczyńcy rażącej niewdzięczności. Taką kwalifikowaną postać ma dopiero takie zachowanie się obdarowanego, które w świetle istniejących reguł moralnych i prawnych świadczy o tym, że darczyńca odczuwa je wysoce ujemnie.

Rażącą niewdzięczność w rozumieniu art. 898 § 1 KC musi cechować znaczne nasilenie złej woli skierowanej na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej. Czynami świadczącymi o rażącej niewdzięczności obdarowanego są m.in. odmówienie pomocy w chorobie, odmowa pomocy osobom starszym, rozpowszechnianie uwłaczających informacji o darczyńcy, pobicia czy ciężkie znieważenia. Znamion rażącej niewdzięczności nie wyczerpują czyny nieumyślne obdarowanego, a nawet drobne czyny umyślne, ale niewykraczające poza zwykłe konflikty rodzinne (por. wyrok SN z dnia 17 listopada 2011 r. sygn. akt IV CSK 113/11 oraz wyrok SA w Warszawie z dnia 7 lipca 2009 r. sygn. akt VI ACa 63/09).

Każdy wypadek nagannego zachowania się obdarowanego, który może być traktowany jako rażąca niewdzięczność, daje podstawę do odwołania darowizny, i każdy z osobna podlega ocenie z punktu widzenia terminu z art. 899 § 3 KC. Przy czynach ciągłych termin roczny przewidziany w art. 899 § 3 KC zostaje zaś zachowany, jeśli nie upłynął rok od chwili, kiedy stan rażąco niewdzięcznego zachowania ustał (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie - I Wydział Cywilny z dnia 25 listopada 2020 r., I ACa 898/19). W razie, gdy rażąco niewdzięczne zachowanie ma charakter ciągły (dotyczy to zwłaszcza zaniechania), termin roczny należy liczyć od chwili, w której stan rażąco niewdzięcznego zachowania ustał (postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 256/19).

Ocena skuteczności odwołania darowizny dokonywana jest według stanu z daty złożenia oświadczenia w tym przedmiocie. Badaniu podlega zatem to, czy w chwili złożenia tego oświadczenia istniały przesłanki przewidziane w art. 898 § 1 KC. Dla skuteczności odwołania darowizny nie jest wymagane, by oświadczenie w tym przedmiocie zawierało ściśle określoną treść. Wystarczy jeśli jest zrozumiałe i w sposób jednoznaczny informuje darczyńcę, że dokonana darowiznę odwołuje i dlaczego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie - I Wydział Cywilny z dnia 29 listopada 2019 r., I ACa 483/19).

Z uwagi na autonomię rodziny uczestniczenie w konflikcie małżeńskim nie zawsze musi stanowić akt przeciwko darczyńcy. Oceny rażącej niewdzięczności należy jednak dokonywać ad casum, z uwzględnieniem wszystkich okoliczności, które legły u podstaw dokonania i odwołania darowizny oraz przy uwzględnieniu, że krzywda darczyńcy może także polegać na cierpieniach związanych z sytuacją, w jakiej na skutek nagannego zachowania obdarowanego znaleźli się jego bliscy (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie - I Wydział Cywilny z dnia 25 listopada 2020 r., I ACa 898/19).

W przedmiotowej sprawie powodowie rażącej niewdzięczności pozwanego, uzasadniającej odwołanie uczynionej na jego rzecz darowizny, upatrywali przede wszystkim w dopuszczaniu się przez niego permanentnie, zarówno bezpośrednio względem powodów, jak również względem ich osób najbliższych, tj. ich córki M. C. i ich wnuków, szeroko rozumianych aktów przemocy psychicznej i fizycznej. W szczególności powodowie wskazywali na takie wrogie i agresywne działania pozwanego względem powodów i ich osób najbliższych jak bicie, kopanie, popychanie, szarpanie, podduszanie, wykręcanie rąk, strzelanie w ich kierunku z wiatrówki i rzucanie w nich przedmiotami, ponadto używanie wobec ww. osób słów powszechnie uznawanych za obelżywe, wyzywanie, stosowanie gróźb, także pozbawienia życia, zastraszanie, poniżanie, ośmieszanie, utrudnianie pracy zarobkowej i codziennego funkcjonowania, niszczenie przedmiotów codziennego użytku, więzienie dzieci w pomieszczeniach. Ponadto powodowie wskazywali na niedopełnianie przez pozwanego jako obdarowanego jego podstawowych obowiązków rodzinnych tak wobec powodów, jak i przede wszystkim wobec ich córkę a żony pozwanego M. C. oraz ich małoletnich dzieci a wnuków powodów, tj. na brak pomocy ze strony pozwanego w codziennych czynnościach, brak opieki i zainteresowania, przejawianie obojętnego stosunku na potrzeby swej rodziny.

Zgromadzony w niniejszej sprawie materiał dowodowy i ustalony na jego podstawie stan faktyczny wskazuje na to, iż pozwany rzeczywiście dopuszczał się przemocy psychicznej i fizycznej zarówno względem powodów jako darczyńców, jak również względem ich osób najbliższych, ponadto odmawiał ww. osobom wszelkiej pomocy oraz nie dopełniał względem nich obowiązków rodzinnych. Przeprowadzone postępowanie dowodowe doprowadziło Sąd do przekonania, że stan tej

przemocy ze strony pozwanego utrzymywał się permanentnie i długotrwale, praktycznie od samego początku, kiedy to powodowie uczynili na rzecz pozwanego G. C. i swej córki M. C. przedmiotową darowiznę nieruchomości. Dodatkowo warte podkreślenia pozostaje, że z ustalonego stanu faktycznego sprawy, w tym przede wszystkim z uznanych przez Sąd za wiarygodne relacji przesłuchanych świadków, wynika, że to wrogie zachowanie pozwanego w stosunku do powodów i ich osób najbliższych było całkowicie bezpodstawne w tym sensie, że ww. negatywne działania pozwanego nie były spowodowane przez darczyńców. Sąd ustalił, że powodowie uczynili na rzecz swej córki M. C. i pozwanego jako swego zięcia przedmiotową darowiznę nieruchomości, kierując się intencją, aby wspomóc i wesprzeć młodych małżonków, ułatwić im wspólny start, doświadczenie życiowe podpowiada, że skoro powodowie uczynili przedmiotową darowiznę do majątku objętego wspólnością ustawową małżeńską swej córki i zięcia, to zapewne darzyli oni pozwanego pełnym zaufaniem, spodziewali się, że pozwany będzie troszczył się i dbał należycie o swą rodzinę, zapewni jej byt, zapewne liczyli też na to, że pozwany będzie postępował lojalnie także w stosunku do powodów jako swych teściów. Pozwany jednak, jak wynika z poczynionych ustaleń faktycznych, już od samego początku po dokonaniu przedmiotowej darowizny przejawiał zachowania oceniane społecznie jako negatywne, i to zarówno względem powodów, jak też swej żony a córki powodów M. C. i wnuków powodów. Dobre intencje powodów i chęć niesienia pomocy zostały zatem zupełnie zignorowane przez pozwanego.

Powyższe negatywne zachowania pozwanego niewątpliwie zakwalifikować trzeba jako tzw. rażącą niewdzięczność, uzasadniającą odwołanie uczynionej na rzecz pozwanego darowizny. Wzajemnych relacji pomiędzy darczyńcami a obdarowanym na kanwie niniejszej sprawy nie można bowiem traktować w kategorii zwykłych sporów czy naturalnie występujących w każdej rodzinie niewielkich konfliktów czy nieporozumień. W ocenie Sądu zachowania pozwanego wobec powodów i ich osób najbliższych są jaskrawo naganne, w świetle istniejących reguł moralnych i prawnych świadczą nie tylko o niewdzięczności pozwanego, ale o kwalifikowanym jej stopniu, zachowania te pozostają wysoce niewłaściwe i krzywdzące dla powodów jako darczyńców.

Zaznaczenia wymaga przy tym, że te negatywne zachowania pozwanego trafiały w powodów zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio, gdyż skierowane były one też wobec osób najbliższych powodów, tj. wobec ich córki i wnuków. Krzywda powodów, oprócz zadawanych im bezpośrednio przez pozwanego cierpień, polegała więc dodatkowo też na cierpieniach związanych z sytuacją, w jakiej na skutek naganego zachowania pozwanego jako obdarowanego znalazły się ich najbliższe osoby. Sąd opowiedział się przy tym za celowościową wykładnią art. 898 § 1 KC, zgodnie z którą możliwość odwołania darowizny występuje także wówczas, gdy zachowanie obdarowanego wprowadzie wprost skierowane jest na inną osobę, ale konsekwencje tego zachowania dotyczą darczyńcę, ze względu na bliskie relacje, jakie wiążą darczyńcę z osobą, która bezpośrednio dotknięta jest rażąco niewdzięcznym zachowaniem obdarowanego. Sąd zwraca w tym miejscu uwagę, że niektóre naganne zachowania obdarowanego wprowadzie bezpośrednio godziły w córkę i wnuków darczyńców, ale pośrednio także w darczyńców (powodów), gdyż ze względu na cel darowizny i zaufanie, jakim powodowie darzyli pozwanego jako swego zięcia, zachowanie pozwanego względem osób bliskich powodów było dla nich źródłem dodatkowego cierpienia i krzywdy. Zatem uprawnione pozostaje stwierdzenie, że te naganne zachowania pozwanego, które dotyczyły bezpośrednio córkę powodów i ich wnuków godziły również pośrednio w powodów jako darczyńców, zaś pozwany postępując naganie względem bliskich powodów godził się na to, że tym swoim zachowaniem będzie sprawiał ból i krzywdę również powodom jako rodzicom i dziadkom osób, względem których te zachowania pozwanego były bezpośrednio skierowane. Dopuszczając się przemocy psychicznej i fizycznej w stosunku do córki i wnuków powodów pozwany co najmniej godził się, że sprawi w ten sposób wielką przykrość powodom i narazi ich na cierpienie. Zwykle zasady doświadczenia życiowego wskazują, że każde zagrożenie dla zdrowia osoby bliskiej jest źródłem troski i cierpienia. Jest więc oczywiste, że w rezultacie popełnienia przestępstwa przeciwko takim dobrom automatycznie wyrządza się krzywdę osobie połączonej węzami rodzinnym z pokrzywdzonym tym przestępstwem. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 sierpnia 2014 r. I CSK 592/13 : „Rażącą niewdzięczność może stanowić także zachowanie wymierzone w osobę najbliższą darczyńcy, nie podjęte wprowadzie z myślą o samym darczyńcy, lecz obiektywnie naganne i z racji swojego charakteru w sposób oczywisty uderzające w jego dobra i emocje, z czym obdarowany musiał się co najmniej godzić.”.

Sąd nie podzielił zarzutu pozwanego, iż powodowie składając oświadczenia w przedmiocie odwołania darowizny zmierzają w istocie do bezpodstawnego wzbogacenia się kosztem pozwanego o wartość nakładów finansowych poczynionych przez małżonków C. na darowane im przez powodów nieruchomości gruntowe. Ww. twierdzenia pozwanego nie mają bowiem oparcia w ustalonym stanie faktycznym sprawy, pozwany natomiast nie wykazywał inicjatywy dowodowej w tym zakresie, co powoduje, że jego twierdzenia są gołosłowne. Ponadto, jak była o tym mowa wyżej, opisane w stanie faktycznym sprawy ciężkie uchybienia, jakich dopuścił się pozwany jako obdarowany względem powodów i ich osób bliskich, uzasadnia w ocenie Sądu opatrzenie ich sankcją prawną, przewidzianą w art. 898 § 1 KC w postaci odwołania darowizny uczynionej przez powodów na rzecz pozwanego G. C.. Mając zatem na uwadze okoliczności przedmiotowej sprawy, w przekonaniu Sądu odwołanie darowizny uczynionej na rzecz pozwanego nie będzie niezgodne z obowiązku-

jącym porządkiem prawnym ani z zasadami współżycia społecznego. Materiał dowodowy dawał bowiem podstawę do przyjęcia, że poczyniona na rzecz pozwanego darowizna nigdy nie była kartą przetargową w relacjach rodzinnych, zarówno w relacji pomiędzy samymi małżonkami C., jak też pomiędzy stronami postępowania. Domagając się zwrotnego przeniesienia własności nieruchomości powodowie starają się zapewnić córce i wnukom spokojną egzystencję i nie narażać ich na konieczność potencjalnego zamieszkiwania z pozwanym, który całkowicie zawiódł zaufanie nie tylko powodów, ale również ich córki M. C. i wnuków powodów. Brak jest wiarygodnych dowodów wskazujących na to, że odwołanie darowizny miałooby w tym przypadku stanowić element celowych działań powodów w ramach konfliktu małżeńskiego ich córki i pozwanego, mających w zamierzeniu pogorszyć sytuację majątkową pozwanego. Przeciwnie, ustalenia faktyczne spójnie wskazują, że była to usprawiedliwiona reakcja powodów na popełniane przez pozwanego naganne czyny, skierowane przeciwko zdrowiu, a nawet życiu powodów i osób dla nich najbliższych, tj. ich córki i wnuków. Przede wszystkim jednak dowody wskazują, że pozwany dopuścił się aktów psychicznego i fizycznego znęcania się nad powodami, córką i wnukami powodów i naruszył tym nietykalność osobistą tych osób. W tym wypadku pozwany doprowadził do rozpadu własnej rodziny, co też zagrażało interesom powodów, skoro zniweczyło ich oczekiwania, że pozwany będzie dobrym mężem, ojcem i zięciem. Nie można również tracić z pola widzenia i tej okoliczności, że strony od wielu lat znajdowały się w poważnym konflikcie rodzinnym, w którym stroną aktywną, jak wynika z zeznań przesłuchanych w sprawie świadków, był wyłącznie pozwany. W tym stanie rzeczy za naturalne należy uznać, że strony nie utrzymywały ze sobą prawidłowych więzi rodzinnych.

Zdaniem Sądu uzasadnione jest twierdzenie, że pozwany tym swoim negatywnym, permanentnym zachowaniem zawiódł zaufanie powodów. Opisane zaś w stanie faktycznym ciężkie uchybienia, jakich dopuścił się pozwany jako obdarowany w stosunku do powodów i ich osób bliskich, uzasadnia w ocenie Sądu opatrzenie ich sankcją prawną, przewidzianą w art. 898 § 1 KC w postaci odwołania darowizny uczynionej przez powodów na rzecz pozwanego G. C.. Za uwzględnieniem powództwa przemawiają również względy słuszności, a więc podstawowe reguły etycznego i uczciwego zachowania w stosunkach społecznych.

W razie, gdy rażąco niewdzięczne zachowanie ma charakter ciągły (dotyczy to zwłaszcza zaniechania), termin roczny należy liczyć od chwili, w której stan rażąco niewdzięcznego zachowania ustał (postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 256/19). Ponadto, jak wskazano już wyżej, ocena skuteczności odwołania darowizny dokonywana jest według stanu z daty złożenia oświadczenia w tym przedmiocie. Badaniu podlega zatem to, czy w chwili złożenia tego oświadczenia istniały przesłanki przewidziane w art. 898 § 1 KC. Ustalone okoliczności faktyczne sprawy dają podstawę do stwierdzenia, że w chwili złożenia przez powodów oświadczenia w przedmiocie odwołania darowizny nadal istniały przesłanki przewidziane w art. 898 § 1 KC. Oświadczenie o odwołaniu darowizny datowane na dzień 29 listopada 2018 r. zostało skutecznie doręczone pozwanemu na rozprawie dotyczącej podziału majątku wspólnego małżonków G. C. i M. C., która odbyła się przed Sądem Rejonowym w Pruszkowie w dniu 5 grudnia 2018 r., sygn. akt I Ns 1305/18. Stan rażąco niewdzięcznego zachowania pozwanego miał charakter ciągły, a w momencie złożenia pozwaniem przez powodów oświadczenia o odwołaniu darowizny stan tej rażącej niewdzięczności nadal trwał. Powodowie złożyli zatem skuteczne, pisemne oświadczenie o odwołaniu darowizny, które doszło do pozwanego w taki sposób, że mógł on się z nim zapoznać, spełniając wymóg z art. 900 KC. Powyższe skutkuje obowiązkiem obdarowanego pozwanego złożenia oświadczenia o powrotnym przeniesieniu własności, które może być, zgodnie z art. 64 KC w zw. z art. 1047 KPC, zastąpione orzeczeniem sądu.

W konsekwencji roszczenie powodów o nakazanie złożenia oświadczenia woli przez pozwanego zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd rozstrzygnął o kosztach procesu, w tym o kosztach zastępstwa procesowego, na podstawie art. 98 § 1 i 3 KPC i 108 KPC. Sąd zastosował zasadę odpowiedzialności za wynik procesu, albowiem zważywszy na rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie, uznać należało, że stroną w całości przegraną jest strona pozwana. Wyliczenie kosztów procesu Sąd pozostawił referendarzowi sądowemu.

Mając na uwadze całokształt poczynionych powyżej rozważań, Sąd orzekł jak w sentencji wyroku. (...)